

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ทิศทางการศึกษาที่วิ่งคู่ขนานกับนโยบายการบริหารพัฒนาประเทศ จากยุค 1.0 ก้าวเปลี่ยนผ่านมายังยุค Thailand 4.0 ในปัจจุบัน การศึกษาในยุค 4.0 เองได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาเรื่อยมา เริ่มจากครูเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาโดยการบอกเล่า เป็นการเริ่มใช้สื่อการสอนเพื่อแสดงตัวอย่างหรือกระตุ้นความสนใจในรายวิชา จากนั้นเข้าสู่ยุคของการสืบค้น ทำงานกลุ่ม สื่อการเรียนต่าง ๆ เริ่มเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงง่าย เปลี่ยนบทบาทของครูเป็นผู้แนะนำ คอยส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และสุดท้ายในยุคปัจจุบันคือ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่สูงขึ้น สื่อการเรียนต้องถูกวิเคราะห์เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้สอนร่วมกัน หากเปรียบกับการพัฒนางานด้านการเรียนการสอนออนไลน์ e-Learning ของมหาวิทยาลัย สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เริ่มนำระบบการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาให้บริการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 (Moodle LMS) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สอนนำเอกสารประกอบการเรียนขึ้นแผนแม่ข่ายบนระบบอินเทอร์เน็ต และจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการสืบค้นของผู้เรียน จากนั้นเริ่มมีการนำเครื่องมือ (Tools) สนับสนุนการสร้างบทเรียนออนไลน์เข้ามาอบรมให้กับบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยอย่างหลากหลาย (Google Classroom ในปี พ.ศ. 2560, การสร้าง e-Book, Microsoft Teams, Socrative, การออกแบบสื่อ Infographic, การผลิตสื่อวิดีโอ ในปี พ.ศ. 2562) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอนเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับรายวิชาตนเองมากที่สุด

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้มีนโยบายสนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ให้มีคุณภาพ สามารถใช้จัดการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัยและบริการแก่บุคคลภายนอกได้ในอนาคต ดังนั้นการที่จะได้มาซึ่งหลักสูตรออนไลน์ที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบในแต่ละกระบวนการอย่างละเอียดแล้ว ภาระงานของหน่วยการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ e-Learning พบว่ายังขาดเครื่องมือที่สำคัญในการเชื่อมโยงโครงสร้างเนื้อหาจากหลักสูตรปกติ ให้กลายเป็นหลักสูตรออนไลน์ ซึ่งหากขาดเครื่องมือนี้จะส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์เกิดความล่าช้า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปอาจไม่ตรงตามเป้าประสงค์หลักด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้ ก่อให้เกิดกระบวนการทำงานซ้ำจำนวนมาก และไม่สามารถติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาแต่ละหลักสูตรได้ ส่งผลต่อการทำงานที่ไม่เป็นระบบและไม่มีประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการออกแบบหลักสูตรออนไลน์และบริหารจัดการกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย โดยจะคิดค้นระบบและวิธีการสำหรับวิเคราะห์เนื้อหาในรายวิชาของผู้สอนทั้งในรูปแบบรายวิชา เพื่อหารูปแบบการนำเสนอหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ซึ่งอาจมีความหลากหลายแตกต่างกันตามรูปแบบความเข้มข้นของเนื้อหา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือวิเคราะห์ดังกล่าวเข้าสู่ระบบเพื่อบริหารจัดการขั้นตอนการสร้างหลักสูตรออนไลน์ให้บรรลุตามแผนที่วางไว้ รวมถึงสร้างหลักสูตรออนไลน์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ ช่วยยกระดับคุณภาพหลักสูตรออนไลน์ให้สามารถช่วยสอน ถ่ายทอดความรู้กับผู้เรียน ได้อย่างแท้จริงสามารถต่อยอดไปสู่บทเรียนออนไลน์สำหรับมวลชน (MOOC : Massive Open Online Course) ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ตั้งเป้าสู่การเป็น e-University ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ในการสร้างหลักสูตรออนไลน์ของบุคลากรทางการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการออกแบบหลักสูตรออนไลน์และบริหารจัดการกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย
2. พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการออกแบบหลักสูตรออนไลน์และบริหารจัดการกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย
3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการออกแบบหลักสูตรออนไลน์และบริหารจัดการกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ศึกษา สรรวจปัญหา อุปสรรค ด้านการสร้างหลักสูตรออนไลน์ของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา และศึกษาความเป็นไปได้และแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการออกแบบหลักสูตรออนไลน์และบริหารจัดการกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

- 2.1.1 อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่จำนวน 595 คน
- 2.1.2 บุคลากรงาน e-Learning สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา จำนวน 4 คน
- 2.1.3 ผู้บริหารสำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา และหัวหน้างาน จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยมีทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ จึงแบ่งตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏใหม่ ร้อยละ 5 จาก 5 คณะ 2 วิทยาลัย ประกอบด้วย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จำนวน 9 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 8 คน คณะครุศาสตร์ จำนวน 4 คน คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 4 คน คณะเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 1 คน วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน จำนวน 2 คน และ วิทยาลัยนานาชาติ จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 29 คน ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับทักษะการผลิตสื่อเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่อาจารย์ที่มีความสนใจในเรื่องการสร้างหลักสูตรออนไลน์ จากจำนวนอาจารย์ที่เข้าร่วมโครงการยกระดับทักษะการผลิตสื่อเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 90 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 80 คือ 72 คน บุคลากรงาน e-Learning สำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา และหัวหน้างานดูแลงาน e-Learning จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 77 คน

3. ด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตเวียงบัว

4. ด้านเวลา

การทำวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในช่วงเวลา ตั้งแต่ 1 มกราคม - 30 กันยายน

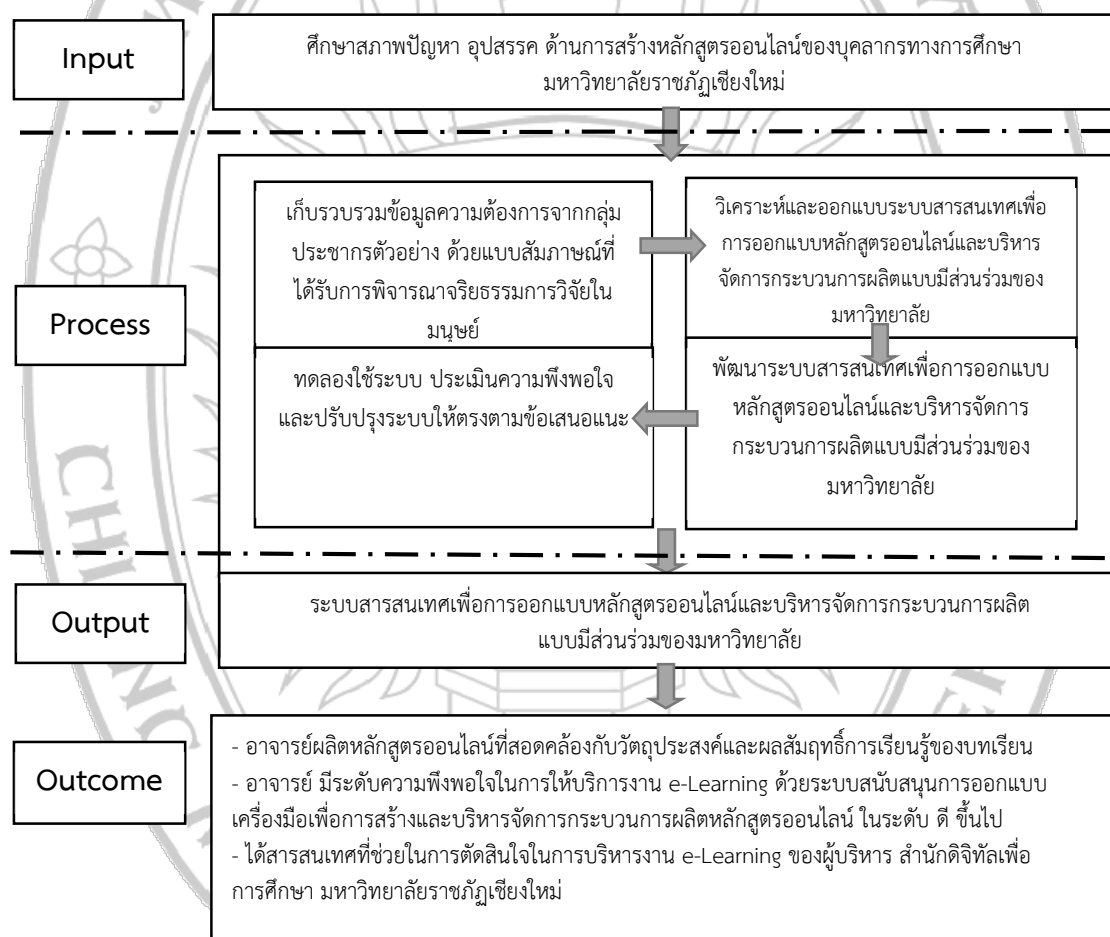
2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรออนไลน์ หมายถึงหลักสูตรที่ประกอบด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการวัดและประเมินผล ผ่านตัวอักษร ภาพนิ่ง ผสมกับการใช้ภาพเคลื่อนไหว วิดีทัศน์ และเสียง โดยใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ และสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์เครือข่าย
2. บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง อาจารย์ได้แก่บุคลากรสายวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
4. หน่วยการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ e-Learning หมายถึง การหน่วยงานให้บริการสนับสนุนด้านการผลิตบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ e-Learning ได้แก่ 1) บริการระบบการเรียนการสอนออนไลน์ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ 3) อบรมการใช้งานระบบการเรียนการสอนออนไลน์ CMRU แก่นักศึกษา และอาจารย์ 4) อบรมการใช้งานโปรแกรมประยุกต์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ แก่ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร และประชาชนทั่วไปภายใต้สังกัดสำนักดิจิทัลเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
5. ระบบฯ หมายถึง ระบบสารสนเทศเพื่อการออกแบบหลักสูตรออนไลน์และบริหารจัดการกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย

กรอบแนวความคิดโครงการวิจัย

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยและการพัฒนางานประจำ (Routine to Research, R2R) จะทำการประยุกต์วงจรการพัฒนาแบบ (System Development Life Cycle: SDLC) เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการออกแบบหลักสูตรออนไลน์และบริหารจัดการกระบวนการผลิตแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้หลักสูตรออนไลน์ของมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของบทเรียน เกิดความยั่งยืน อีกทั้งมีแผนดำเนินการผลิตที่ชัดเจน สามารถติดตามความก้าวหน้าได้ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการบริหารงานด้าน e-Learning ของผู้บริหาร และยังเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้วิจัยเพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดโครงการวิจัยตามวงจรการพัฒนาแบบ (System Development Life Cycle: SDLC)